

**Arbeiderbevegelsens rus-
og sosialpolitiske forbund
(AEF)**

MANIFEST
BARN OG UNGE /
FOREBYGGENDE
ARBEID
2008 – 2012

MANIFEST – BARN OG UNGE / FOREBYGGENDE ARBEID

INNLEDNING

Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund (AEF) vil fortsette arbeidet med å være aktive pådrivere for at barn og unge skal ha en trygg – aktiv og stimulerende oppvekst så fri som mulig for rus, både innen familien og i nærmiljøet. Rus skaper utrygghet hos barn, og i solidaritet med barn og unge bør vi gi dem den tryggheten et rusfritt oppvekstmiljø er med på å gi. AEF har gjennom arbeidet med de 4 A-er mottoet ”AKTIV FOR BARN OG UNGE”.

Dette har vi bl.a. gjort og vil fortsette å gjøre ved å sette fokus på:

1. **”De gjemte og glemte barna”**. Med det mener vi barn av alkohol- og andre rusavhengige. AEF har siden 2004 arbeidet aktivt for å kunne opprette tilbud til barn og unge som har foreldre som misbruker rus. Dette har vært og er et prosjekt som er finansiert gjennom Helsedirektoratet. Vi er glad og stolt over å ha vært en aktiv pådriver for at denne gruppe skulle bli sett og få tilbud om hjelp. Det er naturlig og riktig at den største satsningen blir iverksatt gjennom offentlige tilbud, men vi vil påpeke at frivillige organisasjoner som AEF har en naturlig plass også i denne sammen-hengen. Det offentlige må gjennom aktive støtteordninger legge til rette slik at dette ikke bare blir et kortvarig prosjekt, men en naturlig del av for eksempel AEFs aktivitet.

Vi er glad for den store satsningen som den nåværende regjeringen har lagt opp til i forhold til barn av psykisk syke og rusmisbrukere. Vi er imidlertid opptatt av at koblingen mellom barn av psykisk syke og barn av rusmisbrukere ikke må føre til at denne gruppen på nytt blir glemt gjennom satsningen på barn av psykisk syke.

2. **Et samfunn der det er godt for barn å vokse opp?**

I dag er det heller regelen enn unntaket å servere alkohol i nesten enhver sammenheng. Det fører til at den oppvoksende slekt sosialiseres inn i et samfunn der alkohol tas som en selvfølge når voksne skal kose seg.

AEF er, og ønsker i økende grad å være, en motkraft til et samfunn der alkoholen flyter fritt. Mye gjøres og mer kan settes i verk når mange på kreativt, fordomsfritt vis lar ideene myldre. Som en innfallsvinkel er det nærliggende å stille spørsmålet: Hvordan kan vi være med å skape et samfunn der det er godt for barn og unge å vokse opp?

3. **Rusfrie soner**. Vi konstaterer at rusfrie soner er på stadig vikende front. Vi ser at stadig flere soner hvor det hittil har vært unormale og utenkelige steder for alkoholserving stadig står under press, for eksempel er det kommet forslag om å kunne skjenke alkohol hos frisørene. Vi konstaterer med undring at Norge som et relativt alkoholrestriktivt land er i ferd med å bli mer liberal enn mange av de skjenkeliberale landene i Europa. Når Europa ser mot Norden og vår alkoholpolitikk så går vi i stadig økende grad den andre veien!

4. **Fritidsklubber** er naturlige rusfrie arenaer som har stor betydning som forebyggende tiltak både i forhold til rusmidler men også i forhold til forbygging av andre atferdsproblem som kriminalitet, mobbing, vold osv.

5. **Ferie**. Retten til ferie har vært lovfestet i Norge siden 1936. Til tross for dette vet vi at mange barn i vårt land ikke har den samme muligheten som andre til å kunne ta del i gleden ved å reise bort på ferie. Det kan skyldes flere forhold som rusmisbruk i hjemmet eller andre forhold som gjør at slike feriemuligheter ikke finnes, enten nå disse er av økonomisk og/eller sosial karakter.

Feriekolonier, sommerleir for barn har en lang tradisjon i Norge. De første feriekoloniene i Norden ble startet av Oslo kommune i 1880-årene etter initiativ fra Arbeidersamfundet. Ferieleire for barn og unge samt enslige forsørgere med barn vil fortsatt være et prioritert satsningsområde for AEF.

I Norge har det etter hvert blitt helt vanlig å legge ferien til Syden, mens mange av de barna vi her snakker knapt har muligheten til å få ferie i eget nabolag. AEF og Barnas feriekoloni vil undersøke muligheten for at i alle fall en årlig ferieleir kan legges til sydligere breddegrader.

Mange barn og unge får sine ferieopplevelser ødelagt som følge av foreldres bruk av alkohol i ferien, enten man ferierer i Norge eller Syden. En større og større andel foreldre ser det som sitt privilegium å få bruke alkohol døgnet rundt, ”vi har da ferie vi også” er unnskyldningen som brukes. Barna tas det ikke hensyn til. Barnevernet og barnevernsvakter over hele landet får stadige henvendelser som omhandler foreldre som er for ”fulle” til å ta seg av sine barn. AEF vil være en pådriver for at barnevernet/barnevernsvakter får øremerkede midler som gir dem mulighet til å hjelpe disse ”feriebarna”.

6. **Arbeid rettet mot kommunene.** AEF vil også arbeide for at kommunene prioriterer arbeidet blant barn og unge, både med ungdomsklubber – kulturtiltak og andre rusfrie tiltak hvor barn og unge selv har påvirkning og medbestemmelsesrett.

DE GLEMTE OG GJEMTE BARNA

AEF har i flere år arbeidet aktivt for gruppen ”De glemte og glemte barna”. Titusener av barn og unge i Norge lever med og lider av foreldrenes rusmisbruk.

Enkelte innenfor rusfeltet har argumentert med at vi nå etter hvert har fått så pass mye kunnskap om denne gruppen at vi ikke lenger kan snakke om ”de glemte og glemte barna”. Vi opplever at dette langt på veg har begynt å bli en realitet i og med regjerings aktive satsning på barn av psykisk syke og rusmisbrukere. En bekymring for oss er at det kan være en fare for at frasen ”barn av psykisk syke og rusmisbrukere” kan lede til at ”halehenget” ”og rusmisbrukere etter hvert kan falle bort, noe som i sin tur kan føre til at barn av rusmisbrukere på nytt blir ”de glemte og glemte barna”.

Vi i AEF har vært og vil fortsette å være en aktiv pådriver, samt et talerør for disse barna slik at de ”ansvarlige” tar ansvar for at det blir satt i gang tiltak for denne gruppen rundt om i hele landet.

Vi vet at det ikke er lett å få tak i denne gruppen bl.a. fordi barn og unge er svært lojale mot sine foreldre – de er glad i sine foreldre og er redd for konsekvensene ved å stå fram med problemet. De er bl.a. redd for at de skal måtte flytte på barnehjem eller fosterhjem, at den som ruser skal miste jobb og anseelse. De er redd for at venner ikke vil være sammen med dem dersom det blir kjent at de har en forelder som ruser seg. Aktivt rusmisbruk i hjemmet rammer, i større eller mindre grad, alle de som er involvert i familien. Familiemedlemmene blir negativt påvirket psykisk, sosialt og fysisk. De som blir hardest rammet er ofte barna i disse familiene. Den fysiske og psykiske nedbrytningen skjer parallelt og nesten like raskt hos barnet(barna) som hos den aktive rusmisbrukeren. Dette skjer delvis ubevisst fordi barnet har blitt pålagt å tilfredsstille andres behov fremfor sine egne og får dermed ikke dekket sine egne grunnbehov.

Parallelt bygger barna opp et forsvar og mønster for aktivt å skjule rusmisbruket utad, samtidig som de innad forsøker å holde hjemmet sammen. Barna gir ofte opp sosiale aktiviteter og kobler ut venner. De blir lett isolerte på grunn av redselen for å måtte svare på ubehagelige spørsmål og også i størst mulig grad eliminere sannsynligheten for å få spørsmål. En voksen person kan oppleve følelsen av å være fanget i et slikt system men har, denne følelsen til tross, muligheten for å velge seg ut av situasjonen. Barna er i større grad fanger fordi de har ofte ikke har, eller opplever å ikke ha noe valg eller andre utveier.

Disse barna går ofte ut av grunnskolen med skyld og skamfølelser, mindreverdighetsfølelse og/eller følelsen av å være annerledes, ikke vite hva som er normalt. Disse barna overkompenserer ved å bli superflinke eller utagerer ved å bli ”syndbukk” eller umulig. Det ser ut til at denne siste gruppen har en større tilbøyelighet til selv å utvikle egen rusavhengighet. Undersøkelser fra USA viser at ca 95 % av barn av alkohol/rusavhengige går uoppdaget gjennom grunnskolen. (Robinson i Sluttrapport for Prosjekt Regnbue 1994). Derfor vil vi også jobbe for at de glemte eller ukjente barna blir møtt gjennom for eksempel tiltak i skolens ANT opplegg.

AEF har, med basis og kunnskap fra Regnbueprogrammet i Kristiansand, og andre lignede opplegg i Sverige og USA, utviklet et opplegg for pedagogiske støttegrupper for barn av rusmisbrukere. Disse støttegruppene har vi etter hver valgt å kalle kurs, da barn naturlig nok ikke ønsker å gå på pedagogiske støttegrupper. Gjennom vårt prosjekt De glemte og glemte barna klarte vi i 2006 å komme i gang med de første kursene i Oslo og Stavanger. Vi har nå begynt å få stor erfaring i å arrangere slike kurs/grupper og ønsker at dette etter hvert skal bli en naturlig del av vårt arbeid og ikke bare et prosjekt av begrenset varighet. Brorparten av ansvaret for å gi tilbud til disse barna hører naturlig nok hjemme hos det offentlige. Dette må imidlertid ikke føre til at allerede godt innarbeide opplegg, som AEF sine kurs, innefor frivillig sektor mister midler til å fortsette sitt arbeid. Akkurat her er det naturlig at både offentlig og frivillig sektor samarbeider. AEF har også tatt flere initiativ om samarbeid overfor andre organisasjoner innen frivillig sektor. Dette til det beste for den gruppen som vi søker å hjelpe.

ET SAMFUNN DER DET ER GODT FOR BARN Å VOKSE OPP?

I dag er det heller regelen enn unntaket å servere alkohol i nesten enhver sammenheng. Det fører til at den oppvoksende slekt sosialiseres inn i et samfunn der alkohol tas som en selvfølge når voksne skal kose seg. Og for mange barn og unge kan dette være uproblematisk. De voksne som er nær dem krysser aldri grensen mellom å nyte alkohol og misbruke alkohol, og barna kjenner seg trygge sammen med dem. Det er likevel et tankekors at voksne gjerne blir svar skyldig når barn spør hvorfor de ønsker å drikke alkoholholdige drikker. For barn spør! I alle fall trygge barn! Svarene kan være av typen: ”Det smaker så mye bedre til maten; det vil du skjønne når du blir stor nok til å drikke vin eller øl”. Antagelig er det få

voksne som svarer: ”Det er så deilig med en liten rus”. Er det ikke derfor alkoholholdige drikker inntas? Fører voksne bevisst barna bak lyset, eller er det for en ansvarlig voksen litt flaut å svare som det er? I tilfeller der de voksne for lengst har passert grensen mellom å kose seg og drikke seg fulle, er det ikke nødvendig verken med spørsmål eller svar. De sørgelige resultatene av de voksnes rus, er åpenbare. Og barna mister tryggheten de har rett til å oppleve sammen med voksne. De mister altså det aller viktigste de eier og har. Så vokser barna til, og vi forundrer oss over ungdommens drikkekultur; en kultur de lærte på så mange arenaer i samfunnet de har vokst opp i.

AEF er, og ønsker i økende grad å være, en motkraft til et samfunn der alkoholen flyter fritt. Mye gjøres og mer kan settes i verk når mange på kreativt, fordomsfritt vis lar ideene myldre. Som en innfallsvinkel er det nærliggende å stille spørsmålet: Hvordan kan vi være med å skape et samfunn der det er godt for barn og unge å vokse opp? Vi som er voksne, trenger ofte ikke gå lenger enn til oss selv og vår egen barndom og ungdom for å besvare spørsmålet. Sant å si trenger vi kanskje ikke gå lenger enn til å tenke etter hvordan vi trenger å ha det som voksne. Det er ikke spesielt lett å være menneske på jorda. Til tider kan det være svært strevsomt for både store og små. Har vi lært at rus gjør glad, og den dertil er lett tilgjengelig, er det kanskje ikke forunderlig at noen misforstår og tror det kan hjelpe med alkohol eller annen rus når problemer av forskjellig art tårner seg opp. Kanskje er det slik at den største fienden når dagene skal leves for hver enkelt av oss er ensomhetsfølelse, tomhetsfølelse, en opplevelse av å komme til kort og av å leve et liv uten dypere mening. Hvis vi voksne strever med livene våre og ikke føler oss trygge, hvordan skal vi da kunne gjøre barna til trygge, glade selvstendige mennesker med positiv selvoppfatning? Kanskje alle tiltak som motvirker en opplevelse av ensomhet og mangel på tilhørighet alltid vil være av det gode, både for voksne og barn. Kanskje vi ved å være med på å skape et godt samfunn for barn og unge samtidig får masse igjen for dette selv, noe som i sin tur kommer barn og unge til gode. Slik skapes gode sirkler og ingen tapere.

For mange barn og unge kan det å ha noen å spise frokost eller et annet måltid i dagens løp med, eller det å være sammen med andre om en annen felles opplevelse én eller flere ganger i uka, være avgjørende for å føle seg sett, hørt og verdsatt. Er det ikke det vi alle ønsker oss, og som vi kan savne i tunge stunder? Å spise i fellesskap er langt hyggeligere enn å spise mo alene, og det kan uten tvil endre en dag fra helt forferdelig til aldeles fantastisk. For noen år siden igangsatte Vestby kommune følgende tiltak for ungdom: Barnevernet og politiet inviterte ungdom til å komme for å mekke på gamle motorsykler og annet én dag i uka. De voksne stilte med lokale, treningsbane og vafler, og de bød raust på seg selv. Sånt har noe med ressurser å gjøre, både menneskelige, praktiske og økonomiske. Det handler om politikk, men også om holdninger, initiativ og engasjement fra alle som har overskudd til å inkludere andre i felles gjøremål og hyggetreff for å bidra til en tryggere, varmere hverdag.

Alle tiltak som skaper en følelse av fellesskap og som kan gi mennesker en styrket selvaktelse vil være av det gode for å forebygge rusproblemer. Positiv selvoppfatning kan barn og ungdom utvikle i interaksjon med andre som vil dem vel og som har tid til dem. Vår tid er gjerne preget av at alt skal skje så fort. Det skaper en opplevelse av stress, ikke minst hos barna. Det å få lov til å gjøre ting i eget tempo, forebygger stress. Barn møter tidlig krav om å være effektive. Å dytte effektivitet på små barn, kan være skadelig på så mange vis. Å bidra til det motsatte, kan på sikt vise seg å være et godt rusforebyggende tiltak! Dersom vi ønsker å skape et godt samfunn for barn og ungdom, vil noe av det beste vi kan gjøre midt i all travelheten vår, være å ta vare på langsomheten.

Rusfrie arrangement der alle aldersgrupper er samlet, kan det aldri bli for mange av. Når det gjelder tilbud til barn og ungdom, har rusfrie arrangement sammen med voksne vist seg å være noe av det beste, tryggeste og mest rusforebyggende vi kan bidra med. Det er sjanse for at det er en myte at ungdom ikke vil være med; for den saks skyld i AEF. Andre har erfart at de unge i mange sammenhenger gjerne vil ha voksne til stede, forutsatt at det er voksne som oppfører seg som folk! Det vil først og fremst si å være en anerkjennende voksen som kan lytte og vise respekt for andres synspunkter. Ungdom føler det trygge med natteravnene i gatene - ikke minst fordi ingen holder moralprekener - skjønt det sikkert kunne være fristende i blant.

RUSFRIE SONER

Vi konstaterer, som nevnt i innledningen, at rusfrie soner er på stadig vikende front. Sist gjennom alkoholserveringsvedtaket i forbindelse med hopprennet i Holmenkollen. Vi ser at stadig flere soner hvor det hittil har vært unormalt og utenkelig steder for alkoholserving stadig står under press, for eksempel er det kommet forslag om å kunne skjenke alkohol hos frisørene. Vi konstaterer med undring at Norge som et relativt alkoholrestriktivt land er i ferd med å bli mer liberal enn mange av de skjenkeliberale landene i Europa. Vi vil fortsette å jobbe for alkoholfrie soner og at idretten skal og bør være en av dem.

FRITIDSKLUBBER peker seg naturlig ut som rusfrie soner, hvor barn og unge kan møtes uten å behøve å oppleve ruspress. Undersøkelser og forespørsler som er foretatt av Trondheim AEF, viser at disse stedene fort og lett blir akseptert som rusfrie soner av de unge selv. Fritidsklubbene har stor betydning både som en rusfri sone og som forebyggende tiltak i seg selv, i forhold til å bidra med sunne holdninger overfor rus blant barn og unge. Videre viser undersøkelsene fra bla. Trondheim at fritidsklubbene og andre steder er satt under press. Det er ofte problem at kommuner med en anstrengt økonomi opplever en følelse av å måtte prioritere bort videre satsing på fritidsklubbene, da dette ikke er lovhjemlede aktiviteter. Mange steder blir til og med fritidsklubber lagt ned, utelukkende med dårlig økonomi som begrunnelse. Dette betrakter vi som en metode til å prioritere seg til større og atskillig mer kostbare problemer på et senere tidspunkt, både i forhold til økonomi og menneskelige lidelser.

BARNAS FERIEKLUBB OG LEIRER FOR ENSLIGE FORSØRGERE MED BARN

AEF / Barnas ferieklubb har arrangert barneleirer siden 1972, på 90-tallet kom det også i gang ungdomsleirer og leir for enslige forsørgere med barn i alle aldre. Deltakerene på disse leirene rekrutteres hovedsakelig gjennom sosial og barnevernkontorene i kommunene, for mange av barna er dette det eneste ferietilbudet de får. Mange av deltakerene kommer fra familier hvor mor, far eller begge har et rusproblem eller andre problem som oppleves som en belastning for barna. Leirene blir da en friuke hvor barna kan konsentrere seg om det å få være barn uten de store bekymringene som finnes hjemme.

Barn og ungdomsleire

Deltakerne på leirene får en uke fylt av opplevelser, nye venner og ikke minst en uke i trygge omgivelser der alle blir akseptert for den de er. For mange av barna vil leiren være en arena der en lærer nye ting og utvikler sine sosiale ferdigheter sammen med likesinnede. Det betyr mye for barna å få være sammen andre barn og voksne i et rusfritt miljø, der en kan glemme hverdagens slit og mas.

Enslig forsørger leir

Leir for enslig forsørgere med barn i alle aldre startet i 1996. Dette er en type leir vi sliter litt med å få deltakere til, nettopp fordi økonomien til enslige forsørgere ikke er den aller beste, spesielt gjelder det for de som mottar overgangsstønad eller lever på sosiale stønader. Fra sosialkontoret er det heller ikke lett å få støtte til dette, da det der er stramme budsjetter. Men derimot er betydningen med leir for de fleste stor, her møter de andre i samme situasjon men med forskjellig bakgrunn. Mor / far og barn kan leke, kose seg og slappe av i trygge nye omgivelser, borte fra hverdagslivet.

Rekruttering

Rekruttering til leirene er hovedsakelig gjennom sosial og barnevernkontorene rundt i Norge. Mange som ønsker å sende barna sine eller selv å ta med barna på leir opplever i dag å få nei på sosialkontoret fordi budsjettene er så stramme at det blir sett på som ”luksus” å dra på ferie. Hva med å opprette et fond der de som faller utenfor støtte fra det offentlige kan søke om midler til våre leirer? Penger til et slikt fond kan en søke gjennom det offentlige, søke legater, landslotteri, samarbeid med andre organisasjoner med samme / liknende formål som AEF. Mulighetene her bør være mange!

Rekruttering av leirledere

Leirledere er opp gjennom årene rekruttert gjennom medlemmer i AEF, dette bør vel også i fremtiden være den beste måten å få nye leirledere. Alle nye leirledere som gjennomfører leirleder kurs bør få som krav at de stiller opp på våre leirer. Det er i dag flere medlemmer som har gjennomført kursene men som aldri har stilt som leirleder. Når et leirteam er satt og det er ledere som ikke har arbeidet sammen før, bør disse møtes dagen før leiren starter for å sammen sette regler og grenser som skal gjelde på leiren og for å bli kjent med hverandre. Dette vil føre til tryggere voksne og dermed trygghet for leirdeltakerne.

Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund (AEF)

AEF, Torggata 1, 0181 Oslo
23 21 45 78 / 77 (tirs/tors)

post@arbef.no
arbef.no

De gjemte og glemte barna / Barn og Unge

Torggata 1, 0181 Oslo
23 21 45 76 / 79 / 77 (man/ons/fre)
eva@barnogunge.no
barnogunge.no (+ facebook og twitter)